

הארץ נענשה שנימוחו בה שלשה טפחים על שמנעה ג' תיקונים לדומם לצומח ולחי

הוא, כי כל מה שברא הקב"ה בעולם הזה מתחלק לארבעה סוגים שנקראים בתואר מלמטה למעלה: דומם, צומח, חי, מדבר.

"הדומם", הוא כל מה שעומד דומם במקומו, כמו עפר האדמה, אבנים, מים ומלח. "הצומח", הוא כל מה שיש בו יותר חיות בהיותו צומח, כמו עצים עשבים וכל מיני צמחים. "החי", הם בעלי חיים שיש בהם עוד יותר חיות, שיש ביכולתם ללכת ולנוע ממקום למקום. "המדבר", הוא מין האנושי שהקב"ה נתן לו כוח הדיבור: "ויפח באפיו נשמת חיים", שמצד הנשמה הוא יותר גבוה מכל הבריאה.

אמנם להבין איך ניצוצי הקדושה עולים ממדריגה למדריגה, הנה כאשר נתבונן נראה שכל אחד מהם ניזון מהנמוך ממנו - הא כיצד, "הצומח" שואב את חיותו מן האדמה שהיא בבחינת דומם, ואז מתעלה החיות שבתוך הדומם ונהפך לחלק בלתי נפרד מהצומח, ועל ידי זה עולים ניצוצי הקדושה מן הדומם אל הצומח ומתחברים עמו.

"החי" שהם בעלי חיים ניזונים מזה שאוכלים את הצומח, וכאשר הם אוכלים את הצומח וניזונים מהחיות שבו, נהפכת החיות של הצומח לחלק בלתי נפרד מבשרו של החי, ועל ידי זה עולים ניצוצי הקדושה מן הצומח אל החי ומתחברים עמו.

ואילו האדם "המדבר" ניזון מזה שהוא אוכל את הבשר מבעלי החיים, וכאשר האדם שוחט את הבעל חי כדת וכדין ואוכל את בשרו בברכה, כי אז עולים ניצוצי הקדושה מן החי אל האדם ומתחברים ונעשים חלק בלתי נפרד ממנו.

נמצא לפי זה כי בתוך הבשר של הבעל חי כלולים ניצוצי קדושה מהדומם הצומח והחי, וכאשר בא אדם ושוחט את הבעל חי עם ברכה כדת וכדין, ואחר כך אוכל את הבשר לשם שמים, ומשתמש בכוח האכילה לעסוק בתורה ובעבודת ה', הרי הוא מעלה כל ניצוצי

ממחרישה, כי גם הארץ שינתה מנהגה, (איוב לא מ) ותחת חטה יצא חוח. ולכאורה הוא דבר תימה לומר כן על כדור הארץ, ותרגום אונקלוס, חמס מפניהם - מפני עובדיהן בישיא [מפני מעשיהם הרעים].

נראה לי לפרש כי ידוע שנפש הארץ משתוקקת להצמיח, כדי להעלות נפשה מדומם לצומח ומצומח לחי ומחי למדבר, אך בדור המבול שהשחיתו דרכם, ולא היה נייחא לארץ לבוא למדרגת של רשעים וחטאים, על כן לא תוסף הארץ תת כוחה, ומי שזרע חיטים, ויען הארץ לא נתנה כוחה להצמיח החיטים, ממילא יצא חוח, ומכל מקום הוא חמס מהארץ, שחמסה מה שפקד עליה הקב"ה, לתת כוחה לזרוע ולא לשנות טבע העולם.

ואף על פי שכוונתה לשם שמים, מכל מקום בהדי כבשי דרחמנא למה לה, וכשם שנענש חזקיהו מלך יהודה (ברכות י). על שלא עסק בפריה ורביה, וטעמו מפני שראה [ברוח הקודש] מנשה [שהיה רשע] יוצא ממנו, מכל מקום נענש [כמבואר הטעם שם] בהדי כבשי דרחמנא למה לך, [אין לך עסק בנסתרות ומה שנצטווית עליך לקיים].

הכי נמי נענשה הארץ בג' טפחים של מחרישה, והיינו כי מלאה הארץ חמס, שחמסה מתת כוחה לזרוע, ואמר חמס מפני עובדא בישא, [שעשתה כן בגלל מעשיהם הרעים של הרשעים] כנ"ל שכוונתה לטובה, ומכל מקום הנני משחיתם את הארץ, ג' טפחים של מחרישה".

תכלית עבודת האכילה העלאת הדומם הצומח והחי

הבה נרחיב בביאור דבריו הקדושים, על פי מה שגילה לנו רבינו האריז"ל ב"שער המצות" (פרשת עקב) יסוד גדול בעבודת האכילה, כי תכלית העבודה היא שיעלה האדם ניצוצי הקדושה מארבעה סוגים שהעולם כלול מהם: דומם, צומח, חי, מדבר. וביאור הענין

בפרשתנו פרשת נח (בראשית ו יא): "ותשחת הארץ לפני האלקים ותמלא הארץ חמס, וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה, כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ, ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ". ופירש רש"י: "את הארץ - עם הארץ, שאף ג' טפחים של עומק המחרישה נימוחו ונטשטשו". ומקור הדבר במדרש (ב"ר לא ז):

"הנני משחיתם את הארץ. רב הונא ורבי ירמיה בשם רב כהנא בר מלכיה, אפילו ג' טפחים שהמחרישה שולטת בארץ נימוחו. משל לבן מלכים שהיה לו פדגוג [מחנך], כל זמן שהיה סורח היה פדגוג שלו נרדה, ולבן מלכים שהיה לו מניקה, כל זמן שהוא סורח היתה מניקתו נרדית, כך אמר הקב"ה, הנני משחיתם את הארץ, הא אנא מחבל להון ומחבל לארעא עמהון".

בדרך הפשט כוונת המדרש היא, על פי המבואר עוד במדרש (שם כח ח) שגם הארץ קלקלה את מעשיה, כי כאשר זרעו בה חטים הוציאה מין אחר: "הכל קלקלו מעשיהן בדור המבול... אף הארץ זינתה, היו זרעין לה חטין והיא מפקא זונין". לכן גם היא נענשה יחד עם האדם. אמנם דבר זה צריך ביאור: א) הלא הארץ אין לה יצר הרע, מה ראתה אם כן לשנות מטבע הבריאה להוציא מין אחר. ב) הלא כלל גדול הוא שאין שום מקרה אלא הכל בהשגחה נפלאה, מדוע אם כן השחית הקב"ה את הארץ דוקא כשיעור ג' טפחים לא פחות ולא יותר.

רעיון נשגב של רבינו החתם סופר זי"ע

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה, על פי מה שכתב ה"חתם סופר" לפרש פסוק זה, והנה הדברים בלשון קדשו:

"כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ, פירש רש"י ג' טפחים

"בהדי כבשי דרחמנא למה לך"

מעתה יאיר לנו להבין דברי ה"חתם סופר", כי הארץ יש לה חשק ותשוקה לתרום מכוחה כדי להוציא את הצומח מתוכה, כי רק על ידי זה יש לארץ עצמה שהיא בבחינת דומם, עליה ותיקון ממדרגת הדומם עד למדרגת אדם המדבר, כי על ידי שאדם אוכל את הבעל חי שאכל את הצומח שיש בו חיות מן האדמה, וכל שכן אם אדם אוכל את הצומח עצמו שיש בתוכו החיות שקיבל מן האדמה, עולים ניצוצי הקדושה שבדומם עד למדרגת אדם.

מתגלגל במאכל אדם כדי שיאמרו עליו דברי תורה, ועל ידי זה מחיה אותו המת שהיה בגלגול זה, אבל אם לא אמרו דברי תורה, אז הוא זובח אותו המת המגולגל במאכל זה ומשליך אותו לדומם, וזהו שאמר מזבחי מתים".

ב"יגל יעקב" (פרשת מקץ) מוסיף על כך דבר יקר, כי השלשה שאכלו על שלחן אחד הם: הדומם, הצומח, החי, שאוכלים תמיד יחד על שלחן אחד עם איש ישראל, שהרי כשהאדם אוכל בשר הוא בעצם אוכל גם את ניצוצי הקדושה של הדומם והצומח שהתעלו ונכללו בתוך החי.

הקדושה מהדומם הצומח והחי הכלולים בו לריח ניחוח לה'.

ומכלל הן אתה שומע לאו, כי אם הוא אוכל את הבשר ואינו משתמש בכוח שניתוסף לו לעבוד את ה', ומכל שכן אם משתמש בכוח האכילה לדבר עבירה, כי אז לא רק שאינו מעלה ומתקן ניצוצי הקדושה שהיו בתוך הבשר ונתחברו עמו, אלא זאת ועוד שהוא מורידם ומפילם לבאר שחת כיון שעשה בהם שימוש לדבר עבירה.

על פי האמור מבאר האריז"ל מאמר הגמרא (פסחים מט:): "תניא רבי אומר, עם הארץ אסור לאכול בשר, שנאמר (ויקרא יא מו) זאת תורת הבהמה והעוף, כל העוסק בתורה מותר לאכול בשר בהמה ועוף, וכל שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בשר בהמה ועוף". וצריך להבין מהו ענין אכילת בשר לעסק התורה.

אך לפי האמור הביאור הוא, כי רק תלמיד חכם שעוסק בתורה מותר לאכול בשר, מאחר שעל ידי כך שהוא עוסק בתורה בכוח החיות וניצוצי הקדושה ששאב מן הבעל חי, הרי הוא מתקן ומעלה ניצוצי הקדושה בתוך הבהמה לשורשם בקדושה, אבל עם הארץ שאינו עוסק בתורה רק מבזבז זמנו לריק ולהבל בדברים בטלים, אסור לו לאכול בשר כי לא רק שאינו מתקן ניצוצי הקדושה אלא הוא עוד מורידה לבאר שחת.

"שלשה שאכלו על שלחן אחד" הדומם הצומח והחי

ומה נוראים הם דברי הבעל שם טוב הקדוש ז"ע שמפרש מאמרו של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי במשנה (אבות פ"ג מ"ג):

"רבי שמעון אומר, שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, כאלו אכלו מזבחי מתים, שנאמר (ישעיה כח ח) כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום, אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, כאלו אכלו משלחנו של מקום ברוך הוא, שנאמר (יחזקאל מא כב) וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'".

והנה הדברים כמו שהביא בשמו בספר "באר מים" על הגדה של פסח (כד"ה יקר בעיני):

"אמר הבעש"ט זללה"ה, שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים, פירוש כי המת

"והנני משחיתם את הארץ", פירש רש"י: "עם הארץ, שאף ג' טפחים של עומק המחרישה נימוחו ונטשטשו"

מדוע סיבב הקב"ה להעניש את הארץ דוקא כשיעור ג' טפחים של עומק המחרישה לא פחות ולא יותר

חתם סופר: הארץ לא רצתה לתרום מכוחה להוציא חטים, כי אנשי דור המבול לא יוכלו לתקנם באכילתם

הארץ חטאה כי היתה צריכה לקיים מצוות ה' בלי חשבונות בבחינת: "בהדי כבשי דרחמנא למה לך"

אולם בדור המבול שהשחית כל בשר את דרכו על הארץ, לא היתה שום עליה לניצוצי הקדושה שבארץ בכך שהצמיחה תבואה לבני אדם, אלא אדרבה קלקלו אותם בכך שהשתמשו בכוח האכילה להשחית את דרכם על הארץ, וכאשר ראתה הארץ שאין לה שום תועלת להוציא את תבואת הארץ, הפסיקה לתרום מכוחה כדי להצמיח חטים וממילא במקום חטים יצאו חוחים.

אך אומר ה"חתם סופר" מעשה זה שלא תרמה הארץ מכוחה להוציא את הצומח הוא בבחינת חמס, שהרי כך צוה עליה ה' במעשה בראשית (בראשית א יא): "תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עושה פרי". ואף שהתכוונה לשם שמים כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ, עם כל זאת היה לה לקיים מה שנצטוותה ולא להתערב בחשבונו של הקב"ה.

כמו שמצינו בגמרא (ברכות י). שחזקיהו המלך ראה ברוח הקודש שלא יהיו לו בניים טובים, ושלח אליו הקב"ה את ישעיה הנביא להודיע לו שימות, כי "בהדי כבשי דרחמנא

והיות שתכלית בירורם ועלייתם למדרגת האדם המדבר, היא כדי שיבוא האדם ויעלה אותם לה' על ידי שמשתמש בכוח המזון לעסוק בדברי תורה, לכן אם לא אמר דברי תורה על השלחן בכוח החיות של המזון שניתוסף בו, הרי הוא ממית אותם ומורידם לבאר שחת מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, והרי זה כאילו אוכל מזבחי מתים.

ויש להוסיף בזה עוד נקודה עמוקה, כי כאשר נתבונן נראה שכל אותם ניצוצי הקדושה שהיו עד עתה בתוך הדומם הצומח והחי, לא היו יכולים לדבר שום דיבורי תורה ותפלה לה', שהרי רק לאדם המדבר ברא הקב"ה את הכוח של הדיבור, ונמצא שהיו עד עתה בבחינת (תהלים לט ג): "נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר".

אך כאשר נתעלו למדרגת אדם המדבר, ונעשו חלק בלתי נפרד מנפש האדם הם יכולים לדבר, לכן הדבר הראשון שצריך לדבר עם הכוח של המאכל שלא יכלו עד עתה לדבר הוא לדבר דברי תורה, אבל אם אינו מדבר דברי תורה אין להם עליה והרי זה כאילו אוכל מזבחי מתים.

שאינו מתקן ב' או ג' מדריגות ביחד, ולכן הותר באכילת הדומם והצומח, אבל הבשר של בעל חי נאסר לו לאוכלו, כיון שאין בו כוח לתקן אפילו מדריגה אחת מבעל חי לאדם, ולכן אמרו רז"ל (פסחים מט:): עם הארץ אסור לאכול בשר".

"הן כל אלה יפעל"

אל פעמים שלש עם גבר"

חשבתי דרכי ליישב בזה מה שהביא רבינו האריז"ל ב"שער הגלגולים" (הקדמה ד' ויה') בשם התיקוני זוהר (תיקון לב דף עו:), שהקב"ה מביא את נפש האדם החוטא בגלגול רק שלש פעמים ולא יותר, ואם לא תיקן את הפגם בשלשה גלגולים שוב אין לו תיקון, וזהו סוד הכתוב (שמות כא יא): "ואם שלש אלה לא יעשה לה ויצאה חנם אין כסף". ועליו הכתוב אומר (ויקרא כג ל): "והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה".

ומוסיף התיקוני זוהר כי ענין זה רמוז גם בכתוב (איוב לג כט): "הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר" - רק שלש פעמים פועל הקב"ה להביאו בגלגול, ונרמז גם בפסוק (עמוס ב ד): "כה אמר ה' על שלשה פשעי יהודה ועל ארבעה לא אשיבנו", רק שלש פעמים מביא הקב"ה את האדם בגלגול על פשעיו, אבל בפעם רביעית "לא אשיבנו" אין הקב"ה משיבו בגלגול לעולם הזה.

ומקשה רבינו האריז"ל ממה שמצינו אצל הרבה רשעים שנתגלגלו יותר משלש פעמים עד שזכו לתיקון, ומתריך בלשון קדשו:

"אמנם אין זה, רק כאשר לא נתקנה כלל שום תיקון בשום פעם מאלו, אבל אם באיזה פעם מאלו השלשה התחילה לתקן קצת אינה נכרתת, אמנם יכולה לחזור ולהתקן אפילו עד אלף דור אם יצטרך. ולכן הראשון שלא תיקן כלל נקרא רשע. והאחרון שתיקן קצת נקרא צדיק, וכל מה שמתגלגל הולך ומשלים תיקונו".

אך לפי האמור יתכן להוסיף ביאור על דברי האריז"ל, לפי מה שלמדנו מדברי האריז"ל עצמו, כי יש רשעים גדולים שצריכים להתגלגל בג' בחינות של הדומם הצומח והחי, עד שזוכים שוב לעלות ולהתחבר עם האדם המדבר. ועתה בא וראה מה שכתב ב"עריב נחל" (פרשת נצבים דרוש ב) ומקור הדבר ב"חרדים" (מצות ל"ת פט) בשם המקובלים:

וזה צריך לעלות ג' מדריגות, כי בתחלה עולה מן הדומם אל הצומח, כי יצמח מן האדמה ויתלבש בתוך הצומח, ואחר כך יאכלוהו הבעלי חיים האוכלים עשב, ואז יעלה במדרגת בעל חי, ואחר כך ישחטם ויאכלום בני אדם, ויחזרו להיות חלק אברי האדם עצמו, ואז יתוקן כי שם יתברר על ידי אכילת האדם הנזכר.

ולפעמים אפשר שידלג המגולגל ב' מדריגות בפעם אחת, כיצד הרי שנתגלגל בצומח והאדם אוכל הצמחים והעשבים ההם, ונמצא שמן הצומח עלה למדרגת האדם. ולכן האדם כשהוא אוכל צריך ליזהר בתכלית

למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד". וזהו פירוש הפסוק: "כי מלאה הארץ חמס מפניהם", הארץ עצמה חמסה בזה שלא תרמה מכוחה להוציא את הצומח, לכן נענשה: "והנני משחיתם את הארץ", כמו שפירש רש"י ג' טפחים בעומק המחרישה נימוחו ונטשטשו.

נח ושם היו יכולים לתקן

נשמות דור המבול באכילתם

רחש לבי דבר טוב לאחוז בשיפולי גלימתו של רבינו ה"חתם סופר", להוסיף תבלין לדבריו הקדושים מדוע לא טוב עשתה

אריז"ל: יש רשעים המתגלגלים בדומם בצומח ואחר כך בבעל חי, עד שבא אדם ואוכל את הבעל חי ומתקנם

הקב"ה היה יכול להביא את הרשעים בגלגול בתוך הצומח, והיו נתקנים על ידי נח ושם בנו שאכלו בקדושה

"קץ כל בשר בא לפני" ואי אפשר לתקנם על ידי גלגול בצמחים, כי מלאה הארץ חמס" ולא הוציאה צמחים

ביאור חדש בדברי התיקוני זוהר שהחוטא יכול להתגלגל רק ג' פעמים, הכוונה אם נתגלגל בג' בחינות דומם צומח ובעל חי

הזהירות, ואל יאכל כמו הבהמות והבעלי חיים שאינם יודעין בין טוב לרע, ולכן הרבו והגדילו רז"ל בענין זה כאומרם (ברכות נה). שהשלחן דומה למזבח.

ונמצא כי כיון שאפשר שיזדמנו במאכל ההוא איזה נפשות מגולגלים על עבירות שעשו, או אף גם במים ששותה אם יזדמנו שם איזה מגולגלים, אם יהיה האדם הזה האוכלם צדיק ותלמיד חכם, ודאי שלא די שלא יתערבו בו בנפשו, אלא אדרבה יתקנם ויברר האוכל מתוך הפסולת, ויתקן נפשות המגולגלים ההם כמו שיתבאר, אבל אם האדם הוא רשע או עם הארץ, לא די שאינו מתקן אותם, אלא אדרבא אפשר שעל ידי מעשיו פוגם ומקלקל את נפשות המגולגלים שם.

ודע כי מי שהוא עם הארץ אינו מתקן שום מדרגה כלל, ואפילו מי שמגולגל בבעל חי, וזה עם הארץ אם אכל הבשר, הבעל חי הוא אינו יכול לתקנו, ומכל שכן שלא יתקן המגולגל בצומח ומכל שכן בדומם וכו', וכפי זה היה העם הארץ אסור לאכול אפילו דומם צומח, אבל להיות כי אין להענישו על מה

הארץ, שלא הצמיחה את הצומח בגלל השחתת דרכם של דור המבול, כי באמת אם היתה הארץ מצמיחה צמחים לשם שמים כפי שנצטוותה בלי שום חשבונות, היו יכולים בני דור המבול לקבל תיקון דוקא על ידי צמחים אלו.

נקדים מה שגילה לנו רבינו האריז"ל (שער המצוות פרשת עקב), כי ישנן נשמות של רשעים גדולים שמחמת ריבוי פשעיהם, מתגלגלים תחילה בדומם ואחר כך בצומח ואחר כך בבעל חי, עד שזוכים לתיקון השלם על ידי שעולים שוב להתחבר עם אדם המדבר, ולתועלת הענין נעתיק קצת מלשון קדשו:

"כי יש נשמות של רשעים מתגלגלים אחר מיתתם, בכל ד' חלקים שבעשיה שהם דומם צומח חי מדבר, ויש שמתגלגל מדריגה אחת למטה ממדרגתו שהיא בבעלי חיים, ויש שמתגלגלים גם בצומח, וזה צריך בעת תיקונו לעלות ב' מדריגות [מצומח לחי ומחי למדבר], ויש שמתגלגל בדומם.

ושם בנו אוכלים את הצומח, היו מתקנים את הנשמות של דור המבול.

הנה כי כן יומתק להבין ביאור קישור הפסוקים: "ותשחת הארץ לפני האלקים ותמלא הארץ חמס", היינו כפירוש ה"חתם סופר" שגם הארץ השחיתה את דרכה וחמסה להצמיח חוח במקום חטים, "וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה", שהארץ עצמה שיחתה דרכה שלא להצמיח מהסיבה, "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ", ומחמת זה חשבה הארץ מה לי להצמיח להם צומח, הלא אין להם יכולת להעלות ולתקן את הדומם והצומח.

"ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני", אני צריך להביא עליהם מבול ואינם יכולים למות כדרך כל הארץ, והטעם לכך הוא: "כי מלאה הארץ חמס מפניהם", משום שגם הארץ מלאה חמס במה שלא מילאה אחר מצוותה לתת כוחה להוציא חטים, ואם כן אי אפשר לתקנם על ידי גלגול בדומם ובצומח, "והנני משחיתם את הארץ", ופירש רש"י: "את הארץ, עם הארץ, שאף ג' טפחים של עומק המחרישה נימוחו ונטשטשו", כי גם הארץ חטאה בכך שלא הוציאה את הצומח כפי שנצטוותה.

מעשה יאירו עינינו להבין מה שנענשה הארץ דוקא כשיעור "ג' טפחים של עומק המחרישה", כי יתכן לתת טעם לשבח על מה שסיבב הקב"ה, שעומק המחרישה בארץ כדי להצמיח הוא דוקא שיעור ג' טפחים, כדי ללמדנו שתכלית עבודת החרישה באדמה שהיא בבחינת דומם היא, כדי להעלות את ניצוצי הקדושה שבדומם ג' מדרגות: (א) מהדומם לצומח, (ב) מהצומח לבעל חי, (ג) מהבעל חי לאדם המדבר.

נמצא לפי זה כי אם היתה הארץ מתבוננת, בסיבה שעומק המחרישה בארץ הוא דוקא ג' טפחים, כנגד ג' עליות שהיא צריכה לעלות מהדומם עד לאדם המדבר, לא היתה נמנעת מלתרום את כוחה כדי להוציא את הצומח, אלא אדרבה היתה מוציאה חטים כדי שיוכלו נח ושם בנו לתקן את הנשמות שיתגלגלו בצומח, לכן נענשה מדה כנגד מדה שנימוחו ונטשטשו דוקא כשיעור: "ג' טפחים של עומק המחרישה".

תהיה ממש מוכרחת לטוב ותעדר הבחירה, וכמו ששוכחת הכל בבואה לזה העולם פעם הראשון.

וזה טעם רבותינו ז"ל באמרם (נדה ל'): בא מלאך וסטרו ומשכחו כל התורה, והיא על דרך המליצה, ורצונם לומר דהנשמה שהיא חלק אלקי ממעל לא היה לה להשתנות תיכף כרגע לשכוח תיכף כל אשר בשמים ממעל וכאלו לא היתה כלל שם, אלא דהוא בהשגחה ואפשר דפעולה זו נעשית על ידי מלאך כפשט אמרם ז"ל, והוא ג"כ מטעם זה שלא תתבטל הבחירה, א"כ הכי נמי בגלגול, וזה טעם ונכון בעזר השם יתברך.

מעשה יש לומר כי מה שאמר בתיקוני זוהר שהחוטא מתגלגל רק שלש פעמים בסוד הכתוב: "הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר", כוונתו רק על חוטא גדול כזה שמחמת גודל פשעיו היה צריך להתגלגל שלש פעמים בג' בחינות: (א) בדומם, (ב) בצומח, (ג) בבעל חי, עד שחזר להתגלגל שוב באדם. הנה כי כן עליו הכתוב אומר: "הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר".

כי מאחר שכבר עבר שלשה גלגולים קשים בדומם בצומח ובחי עד שנתעלה שוב להיות אדם, ועם כל זאת לא תיקן כלל את מעשיו, הרי זה מוכיח שאין לו שום קשר עם הקדושה, ויתקיים בו מקרא שכתוב: "והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה", אבל מי שלא חטא כל כך עד שהיה צריך להתגלגל בדומם, יכול להתגלגל כמה פעמים כדי לתקן מעט בכל פעם עד שישלים את תיקונו.

שלשה טפחים כנגד דומם צומח חי

בדרך זו במסילה נעלה לבאר דברי ה"חתם סופר", שהארץ לא טוב עשתה שלא הצמיחה את הצומח לרשעים, כי "בהדי כבשי דרחמנא למה לך". הביאור בזה כי הן אמת שאנשי דור המבול השחיתו את דרכם, אולם הלא הכתוב מעיד כי נח היה איש צדיק תמים בדורותיו, וכן שם בנו - מלכי צדק מלך שלם היה צדיק גדול, ואף שנאסרו באכילת בשר עד אחרי המבול, אולם הלא אכלו את כל הצומח מלחם הארץ עד כל הפירות.

נמצא כי אם היתה הארץ מוציאה חטים בלי שום חשבונות, לא היה הקב"ה צריך להביא את המבול למחות את כל היקום, אלא היו יכולים למות כדרך כל הארץ, ואחר כך היה הקב"ה מביא אותם בגלגול בתוך הדומם, ומהדומם היו מתעלים בצומח, וכאשר היו נח

"הנה נתבאר קצת ענין הגלגול והוא חמור יותר מהגיהנם, וכמו שאמר האר"י ז"ל אילו היו יודעים בני אדם צער הגלגול כו', כי אפילו הגלגול הקרוב לתיקון שהוא במדרגת צאן הוא מר יותר מהגיהנם, כי כאשר הנשמה תתגלגל באדם אינה זוכרת כלל מה היה בראשונה, אבל כשהנשמה בגלגול דומם צומח חי זוכרת מי היא, ושהיה תחלה אדם המהלך בקומה זקופה, ושעשיו היא מהלכת על ארבע ונהפך לצורת בהמה, וזה מר לה מאד יותר מהגיהנם".

הטעם שהנשמה המגולגלת בבעלי חיים זוכרת מי היא

ענין זה מובא ב"ישמח משה" (פרשת נח על הפסוק ומוראכם וחתכם) בלשון קדשו:

"ונקדים עוד דכבר נודע בין החיים מפי חכמי אמת, דיש נפשות מתגלגלים בבעלי חיים שאינם מדברים. ועוד איתא בספרי חכמי אמת, דאף דנשמה המגולגלת באדם אינה יודעת ואינה זוכרת כלל בהיותה בגוף האדם, למה היא באה ולמי היתה בגלגול הקודם, אבל הנשמה המגולגלת בבעלי חיים שאינם מדברים, יודעת וזוכרת משל מי היא ואת אשר עותה ואת אשר נגזר עליה".

ומבאר ה"ישמח משה" הטעם לכך, שהנשמה זוכרת את גלגולה רק בהיותה מגולגלת בבעלי חיים ולא בהיותה מגולגלת באדם:

"לפי שכבר נודע שאין רצון ובחירה רק באדם לבדו, ואם כן כל המתגלגלין בבעלי חיים שאינם מדברים, אינו למען שיתקן הנשמה את עצמה בבחירה, כי אין לה בית יד וכלי הפועל בבחירה ורצון, וכל אשר הוא עושה פעולת הבהמות אשר לו היא מוכרחת לעשות עמו, רק עיקר שכינתה בבעלי חיים הוא על דרך העונש, ועונש גדול הוא רחמנא ליצלן שישכון נפש האדם בזוהמה עם טיט החומריות הבעלי חיים.

ואם כן למה ינטל ההכרה והזכרון, והרי על ידי מה שמכרת עצמותה וזוכרת הדר יקרת כבודה מקדם, צערה גדול מאד ועונשה רע ומר, וכשיכלה זמן הנקצב לה להיות בגוף הבעלי חיים, אם תזכה תגיע למי שיתקן אותה כפי הצורך, אבל כשהיא בגוף האדם בעל הבחירה, עיקר כוונת הגלגול שיתקן עצמו בבחירה ורצון ולא על דרך העונש כי אדם הוא, ואם כן אם תהיה זוכרת כל אשר עבר עליה,